

ALLAH YOLUNDA CİHAD¹

İnsanların dünyada güven, huzur ve barış içinde yaşayabilmeleri için üç rehber ihtiyaçları vardır:

Akıl, ilâhî vahiy ve peygamber.²

Yüce Allah, kutsal kitapları ve peygamberleri insanlara rehber olsun diye göndermiştir. Bu rehberden faydalanabilmek için aklın kullanılması, ilâhî vahyin ve peygamberin doğru anlaşılması gerekir.

Akıl; doğru işlerde ve hakka uygun olarak kullanılmadığı; ilâhî vahiy ve peygamber, doğru anlaşılmadığı zaman amaca ve hedefe ulaşamaz; güven, huzur ve barış ortamı sağlanamaz.

وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

"Bu (Kur'an), bizim indirdiğimiz bereket kaynağı bir kitaptır. Artık ona uyun ve Allah'a karşı gelmekten sakının ki, size merhamet edilsin."³ anlamındaki ayette beyan edildiği gibi, rahmet olsun diye gönderilen Kitap ve Peygamber'in, doğru anlaşılması gerekir. Yüce Allah da, Kur'an'ın anlaşılmasını istemektedir:

...أَنْظُرْ كَيْفَ نَصَرَفُ الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَفْقَهُونَ

"...Bak anlasınlar diye ayetleri değişik biçimlerde nasıl açıklıyoruz."⁴

"Biz, anlayan bir toplum için ayetleri ayrı ayrı açıkladık."⁵ anlamındaki ayetler ve benzeri birçok ayet bu gerçeği dile getirmektedir. Yüce Allah, kâfir, müşrik ve münafıkları gerçekleri anlamamakla yermektedir.⁶

Bu itibarla dinimizi, onun ana kaynakları olan Kur'an ve Sünnet'i, dinî konu ve kavramları çok iyi anlamamız ve öğrenmemiz gerekmektedir. Bu bağlamda, "Allah yolunda cihad" konusunu anlatmaya çalışacağız.

Sözlükte; gayret etmek, bir işi yapabilmek için bütün imkânları kullanmak⁷ anlamına gelen "cihad" kavramı; Kur'an ve hadislerde; saldırı olduğunda Allah yolunda İslâm düşmanlarıyla savaşmak anlamını ifade ettiği gibi, dini öğrenmeyi, dinin emir ve yasaklarına uymayı, haram ve günahlara karşı nefis ile mücadele etmeyi, İslâm'ın bilinmesi, tanınması, yaşanması ve yücelmesi için çalışmayı da ifade eder. Dolayısıyla cihad kavramının geniş bir anlamı vardır. Ancak bu kavram, zihinlerde daha çok savaş (kıtal) kavramı ile özdeş hâle gelmiştir.⁸ Bu nedenle olmalı ki gerek İslâm dünyasında gerek batıda "cihad" kavramı hep savaş ve saldırı söz konusu edildiğinde gündeme gelmektedir. Daha ötesi batıda "İslâm", terör ile birlikte düşünülmektedir.⁹ Maalesef bazı ülkelerde bir kısım insanlar cihad adı altında terör yapabilmektedirler. Halbuki "cihad" kavramının terör ile asla ilgisi yoktur. Hatta cihad deyince ilk akla gelecek kavramın terör ve savaş değil, "İslâm'ı tebliğ ve toplumda kötülüklerle mücadele etme" olması gerekir.

"Cihad" kavramı; Mekke döneminde İslâm'ın bilinmesi, tanınması, yücelmesi ve yaşanması için gösterilen çabayı ifade etmek için kullanılmıştır.

¹ Doç. Dr. İsmail Karagöz, Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi.

² Bkz. Bakara, 2/7, 185; Mülk, 67/8, 11; Ra'd, 13/7; Şûra, 42/52; En'am, 6/153.

³ En'am, 6/155.

⁴ En'am, 6/65.

⁵ En'am, 6/98.

⁶ Bkz. Nisa, 4/78; En'am, 6/25; İsrâ, 17/46; Kehf, 18/57; Fetih, 15; Haşr, 59/13.

⁷ Ankebut, 29/8; Lokman, 31/15.

⁸ Şibay, Halim Sabit, Cihad, İslâm Ansiklopedisi, III, 168, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1977.

⁹ Ömer Lütfi Mete, 10.03.2005 tarihli Sabah Gazetesi, s. 22.

"Ey Peygamber! Kâfirlere ve münafıklara karşı cihad et ve onlara karşı çetin ol..."¹⁰ anlamındaki ayette, Peygamberimize emredilen kâfir ve münafıklarla cihad, "kıtal" anlamında cihad değildir.¹¹

Çünkü münafıklarla fiili bir savaş yapılmamıştır. Dolayısıyla ayetteki cihad kavramı; münafıklarla hak uğrunda dil ile mücadele etmek, İslâm gerçeği ile ilgili delilleri anlatmak, fitne ve fesatlarına engel olmak anlamındadır.¹²

Mekke'de ve henüz fiili savaşa izin verilmeyen bir dönemde inen¹³

ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ هَاجَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا فُتِنُوا ثَمَّ جَاهَدُوا وَصَبَرُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَحِيمٌ

"Sonra şüphesiz ki Rabbin, eziyete uğratıldıktan sonra hicret eden, sonra Allah yolunda cihad edip sabreden kimselerin yanındadır. Şüphesiz Rabbin bundan sonra da çok bağışlayandır, çok merhamet edendir."¹⁴ anlamındaki ayette geçen cihad kavramı ile Furkan suresinin,

فَلَا تَطْعِ الْكَافِرِينَ وَجَاهِدْهُمْ بِهِ جِهَادًا كَبِيرًا

"Öyle ise kâfirlere itaat etme, onlara karşı bu Kur'an ile büyük bir cihatta bulun."¹⁵ anlamındaki ayette geçen "kâfirlere karşı büyük cihad", fiilen savaşmayı değil, onlara karşı Kur'anî delillerle mücadele etmeyi ifade eder.¹⁶ Müfessir Kâdî Beydâvî'nin (ö. 691/1292) dediği gibi, gerçeği göremeyen ve aklını bu yönde kullanamayan kimselere karşı deliller ortaya koyarak mücadele etmek, düşmanlara karşı fiilen savaşmaktan daha büyüktür.¹⁷

Yine İslâm düşmanlarıyla fiilen savaşa izin verilmeden önce inen,

وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ

"Bizim uğrumuzda cihad edenler var ya, biz onları mutlaka yollarımıza iletceğiz. Şüphesiz Allah, mutlaka yararlı işleri en güzel biçimde yapanlarla beraberdir."¹⁸ anlamındaki ayette geçen "Allah yolunda cihad", müfessir Ebu Süleyman ed-Darani'nin (ö. 215/830) dediği gibi düşmanlarla fiilen savaşmayı değil, Allah'ın dinine yardım etmeyi, İslâm'a karşı çıkanlara karşı koymayı, zulmü önlemeyi, emr-i bi'l-ma'ruf ve nehy-i ani'l-münker görevini yapmayı ve Allah'a itaat edebilmek için nefisle mücadele etmeyi ifade eder.¹⁹

Bu ayetler, cihadın İslâm'ın doğuşundan beri var olduğunun ve doğrudan savaş anlamına gelmediğinin delilidir. "Cihad" kavramı Kur'an'da "savaş" anlamında da kullanılmıştır. Meselâ Peygamberimizin ve ashabının savaşlarının söz konusu edildiği ayetlerde²⁰ geçen cihad kavramı savaş anlamındadır. Ancak savaş anlamındaki cihadın uygulamaya konulabilmesi için, düşman tarafından fiili bir saldırının yapılmış olması gerekir. Meselâ,

الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ أَكْبَرُ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ

"İman edip hicret eden ve Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad eden kimselerin

¹⁰ Tevbe, 9/73; Tahrim, 66/9.

¹¹ Yazır, Hamdi, Hak Dini Kur'an Dili, IV, 2591, Ensâr Neşriyat, İstanbul, 1971.

¹² Beydâvî, Envaru't-Tenzil ve Esraru't-Te'vil, III 158, ilgili ayet.

¹³ Yazır, V, 3601.

¹⁴ Nahl, 16/110.

¹⁵ Furkan, 25/52.

¹⁶ Beydâvî, IV, 450.

¹⁷ Beydâvî, aynı yer.

¹⁸ Ankebut, 29/69.

¹⁹ Kurtubi, el-Cami' li Ahkami'l-Kur'an, Zili. 365, ilgili ayet.

²⁰ Bakara, 2/218; Âl-i imran, 3/142; Nisa, 4/95; Enfal, 8/72, 74, 75; Tevbe, 9/16,19,20,24,41,44,81.86; Muhammed, 47/31; Mümtehine, 60/1.

mertebeleri, Allah katında daha üstündür, işte ancak onlar, başarıya erenlerdir."²¹ anlamındaki ayette sözü edilen cihad, fiilî savaş anlamındadır. Bu anlamda meselâ Peygamberimiz ve ashabı, Bedir ve Uhud'da müşriklerin saldırılarına karşı cihad etmiş ve vatanlarını korumuşlardır. Milletimiz Çanakkale ve Kurtuluş savaşlarında yurdumuza saldıran düşmanlara karşı büyük bir cihadda bulunmuşlar, vatanımızı düşman istilasından kurtarmışlardır.

"Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının, O'na yaklaşmaya vesile arayın ve O'nun yolunda cihad edin ki kurtuluşa eresiniz."²² ve "Allah uğrunda hakkıyla cihad edin..."²³ anlamındaki ayetlerde geçen "Allah yolunda cihad" emri, hem İslâm düşmanlarıyla meşru bir harp çıktığında savaş araç gereçleriyle fiilen savaşmayı, hem İslâm'ın hükümlerini bizzat uygulamayı, nefsi kötülüklerden ve haramlardan alıkoymayı, hem de İslâm'ın bilinmesi, yücelmesi ve hükümlerinin uygulanması için gösterilen sözlü, ekonomik ve her türlü çabayı ifade eder.²⁴

"Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse, (bilin ki) Allah onların yerine öyle bir topluluk getirir ki, Allah onları sever, onlar da Allah'ı severler, Onlar müminlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı güçlü ve onurludurlar. Allah yolunda cihad ederler. (Bu yolda) hiçbir kınayıcının kınamasından da korkmazlar, işte bu, Allah'ın bir lütfudur, Onu dilediğine verir. Allah lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir."²⁵

"İman edenler ancak, Allah'a ve Peygamberine inanan, sonra şüpheye düşmeyen, Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihad edenlerdir. İşte onlar doğru kimselerin ta kendileridir."²⁶

"Ey iman edenler! Sizi elem dolu bir azaptan kurtaracak bir ticaret göstereyim mi? Allah'a ve Peygamberine inanır, mallarınızla ve canlarınızla Allah yolunda cihad edersiniz. Eğer bilerseniz, bu sizin için çok hayırlıdır. (Bunu yapınız ki) Allah, günahlarınızı bağışlasın, sizi içinden ırmaklar akan cennetlere ve Adn cennetlerindeki güzel meskenlere koysun, işte bu büyük başarıdır."²⁷ anlamındaki ayetlerde ve benzeri birçok ayette²⁸ geçen "Allah yolunda cihad", Allah sevgisine mazhar olan, kurtuluşa eren, özünde, sözünde ve işlerinde dürüst olan sadık müminlerin niteliği olarak zikredilmiştir. Allah'ın övdüğü bu kimseler; sadece Allah yolunda fiilen savaşanlar değil, İslâm'ın bilinmesi, tanınması, yücelmesi ve hükümlerinin hayatta uygulanması için çaba gösteren her Müslümanı ifade eder. Kur'an'da Allah yolunda malları ve canlarıyla cihad edenler övülmekte, onlara Allah'ın rahmeti, mağfireti, mükâfatı ve cenneti va'd edilmektedir. İmanları uğrunda hicret edenler ve bunlara yardım edenler, gerçek müminler olarak nitelenmektedir:

"İman edenler, hicret edenler, Allah yolunda cihad edenler; şüphesiz bunlar Allah'ın rahmetini umarlar. Allah, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir."²⁹

"Müminlerden özür sahibi olmaksızın (cihattan geri kalıp) oturanlarla, Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad edenler eşit olamazlar. Allah, mallarıyla, canlarıyla cihad edenleri, derece itibariyle, cihattan geri kalanlardan üstün kılmıştır. Gerçi Allah (müminlerin) hepsine de en güzel olanı (cenneti) va'd etmiştir. Ama mücahitleri büyük bir mükafat ile kendi katından dereceler, bağışlanma ve rahmet ile cihattan geri kalanlara üstün kılmıştır.

²¹ Tevbe, 9/20.

²² Mâide, 5/35.

²³ Hac, 22/78.

²⁴ Hazin, IV, 328.

²⁵ Maide, 5/54.

²⁶ Hucurat, 49/15.

²⁷ Saf, 61/10-12.

²⁸ Maide, 5/35, 54; Hac, 22/78; Nahl, 16/110; Furkan, 25/52; Ankebut, 29/6, 69; Tahrir, 66/9.

²⁹ Bakara, 2/218.

Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir."³⁰

"İman edip hicret eden ve Allah yolunda cihad edenler ve (muhacirleri) barındırıp (onlara) yardım edenler var ya; işte onlar gerçek müminlerdir. Onlar için bir bağışlanma ve bol bir rızık vardır."³¹

Hadis kitaplarının "cihad" bölümlerine baktığımızda, bu bölümlerde cihad kavramının hem bir saldırı olduğu zaman fiili savaş yapma, savaş araç gereci hazırlama, Allah yolunda infakta bulunma ve savaş hukuku ile ilgili hadislerle yer verildiğini, hem de doğrudan fiili savaş ile ilgili olmayan nefisle mücadele etmeyi, İslâm'ın bilinmesi, yücelmesi ve hükümlerine uyulması için gösterilen çabayı ifade eden hadislerle yer verildiğini görüyoruz. Bu da "cihad" kavramının "harb, gaza ve kıtal" kavramları ile özdeş olmadığını, bunları da içine alan ancak bunlarla sınırlı olmayan, İslâm'ın bütün hükümlerini öğrenme ve uygulama çabasını da kapsayan bir kavram olduğunu ifade etmektedir. Meselâ,

مَنْ جَهَّزَ غَازِيًّا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَقَدْ عَزَا

"Kim savaşa katılacak bir kimseyi savaş araç gereci ile donatırsa, o kimse bizzat Allah yolunda savaşmış gibi olur."³²

"Kim Allah yolunda bir infakta bulunursa, o kimseye yedi yüz kat sevap yazılır."³³

مَنْ قَاتَلَ حَتَّى تَكُونَ كَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ أَعْلَى فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

"Kim Allah'ın kelimesinin yücelmesi için savaşırsa o, Allah yolundadır."³⁴

"Kimin Allah yolunda ayakları tozlanırsa, ona cehennem ateşi haram olur."³⁵

"Allah yolunda öldürülen kimse şehittir."³⁶ anlamındaki doğrudan savaş ile ilgili hadisler ve benzerlerine cihad bölümünde yer verilmiştir. Aynı şekilde Allah'a itaat konusunda nefsi ile mücadele etmeyi ifade eden, "Mücahid, nefsi ile mücadele eden kimsedir."³⁷ anlamındaki hadis, İslâm'ı Müslüman olmayanlara tebliğ etmeyi ifade eden,

"Müşrikler ile mallarınız, canlarınız ve dilleriniz ile cihad edin."³⁸ anlamındaki hadis,

Oruç ibadeti ile ilgili,

مَنْ صَامَ يَوْمًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بَاعَدَ اللَّهُ بِذَلِكَ النَّارَ عَنْ وَجْهِهِ سَبْعِينَ خَرِيفًا

"Kim Allah rızası için bir gün oruç tutarsa, Allah onu cehennemden bin (yıllık) bir mesafeye uzaklaştırır."³⁹ anlamındaki hadis cihad bölümlerinde zikredilmiştir.

Kadınların cihadı ile ilgili Hz. Aişe'den rivayet edilen şu hadis, formel ibadetlerin de cihad olduğuna delalet eder:

"Hz. Aişe; ey Allah'ın elçisi! Biz amellerin en faziletlisinin cihad olduğunu görüyoruz. Biz cihad yapmayalım mı?" diye sorar. Bunun üzerine Hz. Peygamber, "Cihadın en faziletlisi makbul bir hacdir"⁴⁰ buyurur.

³⁰ Nisa, 4/95-96.

³¹ Enfal, 8/74.

³² Müslim, İmare, 135; Ebu Davud, Cihad, 20; Tirmizi, Fedailü'l-Cihad, 6.

³³ Tirmizi, Fedailü'l-Cihad, 4.

³⁴ Ebu Davud, Cihad, 24; Nesai, Cihad, 21.

³⁵ Tirmizi, Fedailü'l-Cihad, 7.

³⁶ İbn Mace, Cihad, 17.

³⁷ Tirmizi, Fedailü'l-Cihad, 2.

³⁸ Ebu Davud, Cihad, 17; Ahmed, III, 124; Nesai, Cihad, 3.

³⁹ Buhari, Cihad, 36; Müslim, Sıyâm, 167.

⁴⁰ Buhari, Cihad, 1.

Şu hadis de anne-babaya hizmetin cihad olduğunu ifade etmektedir:

Abdullah ibn Amr anlatıyor: Bir sahabi Hz. Peygambere geldi ve ondan cihada (savaşa) katılmak için izin istedi. Bunun üzerine Hz, Peygamber ona, "Annen-baban var mı" diye sordu,

Adamın "evet" demesi üzerine, "Sen onlara hizmet ederek cihad et" buyurdu.⁴¹

"Zalim devlet başkanının/yöneticilerin yanında doğru sözü söylemek en büyük cihattır."⁴²

"... Kim, (emredilmedikleri şeyleri yapanlar ve yapmadıkları şeyleri söyleyenler ile) eliyle cihad ederse o mümindir. Kim onlarla diliyle cihad ederse mümindir, kim onlarla kalbi ile cihad ederse mümindir, bunun dışında hardal tanesi kadar iman yoktur."⁴³ anlamındaki hadisler, İslâm'ı tebliğ etmenin, hakkı ve doğruyu söylemenin ve anlatmanın en büyük cihad olduğunu ifade etmektedir:

Yukarıda zikrettiğimiz ayet ve hadisleri birlikte değerlendirdiğimizde; cihadı; iman edip salih ameller işlemek, hak dinde sebat etmek, nefsi kötülüklerden ve haramlardan alıkoymak, İslâm'ı öğrenmek ve öğretmek, İslâm'ın bilinmesi, tanınması, yücelmesi ve hükümlerine uyulması için çalışmak, Müslümanları her türlü tehlike ve saldırılara karşı savunmak, fitne ve fesadı önlemek, güven ve huzuru sağlamak vb. İslâm toplumunun yararına olan kişisel ve kurumsal bazda sözlü, yazılı, görsel, bilimsel ve ekonomik olarak yapılan her türlü çabayı göstermek; Allah rızasına yönelik her türlü gayret; gerektiğinde İslâm düşmanlarıyla canı ve malı ile savaşmak ve savaş araç gereci hazırlamak ve hazırlanmasına katkı sağlamak şeklinde anlayabiliriz. Buna göre cihadı, üç kısma ayırmak mümkündür:

a) İslâm'ı anlatarak ve bizzat yaşayarak tebliğ etmek; Müslümanlara saldırı ve savaş açıldığında mal ve canla fiilen savaşmak,⁴⁴

b) Allah'a itaat konusunda nefisle mücadele etmek,

c) Şeytanın hile ve tuzaklarına karşı koymak.⁴⁵

İnsanların en faziletlisi cihad eden mümin, cihad da en faziletli amellerden biridir. Sahabeden Abdullah ibn Mes'ûd anlatıyor: Allah'ın Elçisine, "Ey Allah'ın Elçisi! Hangi amel daha faziletlidir" diye sordum. "Vaktinde kılınan namaz" buyurdu. "Sonra hangisidir" diye sordum. "Anne-babaya iyi davranmak / iyilik etmektir" buyurdu. "Sonra hangisidir" diye sordum. "Allah yolunda cihad etmektir" buyurdu.⁴⁶

Sahabeden Ebu Said (r.a.)'in bildirdiğine göre, "Ey Allah'ın Elçisi! İnsanların en faziletlisi hangisidir" diye sorulması üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.), "Malı ve canı ile Allah yolunda cihad eden mümindir" buyurmuştur.⁴⁷

Sonuç olarak; ilk insandan beri var olan tevhid esasına dayalı hak din İslâm'ın temel amacı, yer yüzünün halifesi olan Âdem oğlunun; malının, canının, aklının, neslinin ve dininin korunmasıdır. Bunların korunabilmesi için insanların; sulh ve sükun, güven ve huzur içinde yaşamaları gerekir. Bu amaçla bütün peygamberler insanları, dünya ve âhret mutluluğunu sağlayacak ilâhî prensiplere davet etmişlerdir. Son Peygamber Hz. Muhammed (s.a.s.) ve ona

⁴¹ Müslim, Birr, 5; Tirmizi, Fedailü'l-Cihad. 2; Nesai, Cihad, 5, 6.

⁴² Tirmizi, Fiten, 13.

⁴³ Müslim, İman, 80.

⁴⁴ Buhari, Rikak, 34.

⁴⁵ Bkz. Bakara, 2/44, 285; Âl-i imran, 3/173; Maide, 5/67; Yusuf, 12/108; Nahl, 16/125; Ankebut, 29/46; Sebe', 34/46.

⁴⁶ Buhari, Cihad, 1.

⁴⁷ Müslim, İmare, 123.

indirilen Kur'an da, insanlığın barış ve huzurunu amaçlamıştır.

Savaş; ancak saldırı olduğu zaman barışın korunması, baskının ve zulmün önlenmesi, can ve mal güvenliğinin sağlanması amacıyla yönelik olarak meşru olur. Dolayısıyla Kur'an'da "cihad", "harb", "mücadele" ve "kıtal" gibi savaşı ifade eden kavramların, bu bağlamda değerlendirilip anlaşılması gerekir.

Yapılan kötü muameleye karşılık verilecekse ancak misliyle karşılık verilmesini, fakat sabredip karşılık verilmemesinin daha hayırlı olduğunu⁴⁸ hatta kötülüğün iyilikle savılmasını⁴⁹ tavsiye eden bir din; canlara, mallara, nesillere ve ekolojik dengeye zarar veren savaşı esas alamaz.

Hem savaş anlamını ifade eden kavramlar, hem de "kıtal" kavramının geçtiği ayetler, savaş ortamı ile ilgilidir. Ayetlerde "savaşın" şeklindeki emirlerin uygulanması ancak meşru bir savaş olması hâlinde söz konusudur. Bir anlamı da "barış" olan İslâm, savaşı değil barışı, kavgayı değil uzlaşmayı, kötülüğü değil iyiliği esas alır, barışın korunmasını ister. Herkesi Allah yoluna çağırır ama zorlamaz, davette baskıyı değil sadece tebliğ yöntemini tavsiye eder. Fitne, zulüm ve baskının ortadan kalkmasını, toplumlara adalet, güven, huzur, barış ve din özgürlüğünün yerleşmesini ister. Herkesi bu yönde çaba göstermeye çağırır.

İslâm'ın barışı esas aldığı, cihadın ancak saldırı olduğunda ve meşru bir savaş çıktığında "kıtal" anlamına geleceği, "kıtal" ile ilgili ayetlerin savaş ortamı ile ilgili olduğu, dinde zorlamanın yapılamayacağı, küfrün savaş ve öldürme gerekçesi olamayacağı şeklinde zihinlere yerleşecek bir din anlayışının, ulusal ve uluslararası barışın varlığına ve devamına katkı sağlayacağı, akl-ı selim sahibi herkesin kabul edeceği bir gerçektir.

---

⁴⁸ Nahl, 16/126.

⁴⁹ Fussilet, 41/34.